

2. reviderede
udgave

MILJØRETTE 2

Arealanvendelse, natur- og kulturbeskyttelse

Ellen Margrethe Basse (red.)

Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Miljøretten

Bind 2

Arealanvendelse, natur- og kulturbeskyttelse

This page intentionally left blank

Miljøretten

Bind 2

Arealanvendelse, natur- og kulturbeskyttelse

Redigeret af

Ellen Margrethe Basse

Jurist- og Økonomforbundets Forlag
2006

Miljøretten

Bind 2 – Arealanvendelse, natur- og kulturbeskyttelse
2. udgave, 1. oplag

© 2006 Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Alle rettigheder forbeholdes.
Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse
eller mangfoldiggørelse af denne bog eller dele heraf
er uden forlagets skriftlige samtykke ikke tilladt
ifølge gældende dansk lov om ophavsret.

Omslag og sats: Knud Kristensen
Fotocredit (forsidefoto af frø): JC Schou/Biopix
Tryk: Narayana Press
Indbinding: Damm's Bogbinderi, Randers

Printed in Denmark 2006
ISBN 978-87-574-1254-3

De øvrige bind i værket
Bind 1 – Almindelige emner
ISBN 978-87-574-1253-6

Bind 3 – Affald, jord, vand og råstoffer
ISBN 978-87-574-1255-0

Bind 4 – Forurenende anlæg og processer
ISBN 978-87-574-1256-7

Bind 5 – Risici, produkter og organismer
ISBN 978-87-574-1258-1

Bind 6 – Energi og klima
ISBN 978-87-574-1342-7

Jurist- og Økonomforbundets Forlag
Lyngbyvej 17
Postboks 2702
2100 København Ø
Telefon: 39 13 55 00
Telefax: 39 13 55 55
e-post: forlag@djoef.dk
Hjemmeside: www.djoef-forlag.dk

FORORD

Denne bog behandler bl.a. de internationale, EU-retlige og nationale instrumenter, der anvendes til bevaring af biodiversiteten. Den fysiske planlægning, natur- og kulturbeskyttelsen samt reglerne for bebyggelse og udstykning er andre centrale emner. Bogen inddrager de særlige regler, der gælder for landbrugets arealanvendelse samt de krav om miljøkonsekvensvurdering – herunder strategisk konsekvensvurdering – der skal iagttages forud for etablering af større anlæg og offentlige veje.

Første udgave af Miljøretten bind 2 udkom i 2001. Omfattende lovændringer har begrundet, at betydelige dele af bogen ikke blot er blevet opdateret. De nævnte lovændringer er bl.a. begrundet i internationale forpligtelser, EU-krav og kommunalreform. Der er tale om en regulær omskrivning af enkelte kapitler. Materialeindsamling er afsluttet i maj 2006.

Bøgerne fremstår hver især som selvstændige enheder, hvor forskellige forfattere med ekspertise inden for de respektive emner beskriver regler og praksis. De enkelte kapitler er gennemgået og tilrettet af mig som redaktør, således at fremstillingen er sammenhængende.

Opdateringen og omskrivningen mv. af Miljøretten er bl.a. begrundet i lærebogsbehovet på den nye Masteruddannelse i Miljø- og Energiret (MEEL), der udbydes i et samarbejde mellem Aarhus Universitet, Handelshøjskolen i Århus, Syddansk Universitet og Den Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole.

Sekretærerne Bente Schandorff Hansen og Grete Johansen takkes for hjælp med korrekturlæsning. Cand.jur. Karina Venø Jensen og cand.jur. Christian Buch Sørensen takkes for hjælp i forbindelse med udarbejdelsen af regelregisteret. Min datter Malene Ladegaard Kristensen og min mand Knud Kristensen takkes for hjælp i forbindelse med udarbejdelse af stikords-, doms- og afgørelsesregisteret mv.

Århus, juni 2006
Ellen Margrethe Basse

This page intentionally left blank

INDHOLDSOVERSIGT

Forord	5
Indholdsoversigt	7
Indholdsfortegnelse	9
Kapitel 1.....	23
Benyttelse og beskyttelse <i>Ellen Margrethe Basse og Helle Tegner Anker</i>	
Kapitel 2.....	57
International beskyttelse af biodiversitet <i>Veit Koester</i>	
Kapitel 3.....	119
EU-regulering af natur- og arealressourcer <i>Helle Tegner Anker</i>	
Kapitel 4.....	175
Planlovgivning <i>Helle Tegner Anker</i>	
Kapitel 5.....	337
Naturbeskyttelseslovgivning <i>Helle Tegner Anker</i>	
Kapitel 6.....	463
Beskyttelse af kulturmiljøet <i>Ole Christiansen og Veit Koester*</i>	
Kapitel 7.....	537
Bebyggelse og matrikulære forandringer mv. <i>Ellen Margrethe Basse</i>	
Kapitel 8.....	637
Skov- og landbrugslovgivning <i>Helle Tegner Anker</i>	
Kapitel 9.....	695
Planlægning og etablering af vejanlæg <i>Ulla Steen</i>	

Indholdsoversigt

Forkortelser	715
Litteraturliste	719
KOM-dokumenter, betænkninger, handlingsplaner mv.	733
Regeloversigt.....	745
Domme og afgørelser.....	769
Stikordsregister	785

INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord	5
Indholdsoversigt	7
Indholdsfortegnelse	9
Kapitel 1	23
<i>Benyttelse og beskyttelse</i>	
1.1 Bogens emner.....	23
1.1.1 Nationale reguleringstraditioner.....	24
1.1.2 Internationale instrumenter og EU's lovgivning	25
1.1.3 National lovgivning	26
1.2 Overordnede målsætninger, værdier og begreber	28
1.2.1 Målsætninger	28
1.2.2 Bæredygtig udvikling	28
1.2.2.1 Bevaring af biologisk mangfoldighed	29
1.2.2.2 Helhedsbeskyttelse af kultur og natur	30
1.2.3 Legaldefinitioner og formålsbetragtninger	32
1.2.3.1 Biodiversitet.....	33
1.2.3.2 Natur	33
1.2.3.3 Landskaber og kulturmiljø mv.....	35
1.2.3.4 Begreber vedr. bebyggelse og matrikulære forandringer	35
1.3 Reguleringsperspektiv, virkemidler og principper.....	36
1.3.1 Reguleringsperspektiv og virkemidler.....	36
1.3.2 Miljøprincipper	39
1.3.3 Retssikkerhed og forvaltningsretlige principper	44
1.3.4 Ejendomsretlige betragtninger	47
1.4 Kommunalreformen og kvalitetstyring	49
1.4.1 Ændringer af plansystemet og kompetencerne	49
1.4.2 Kvalitetsstyringsloven	50
Kapitel 2	57
<i>International beskyttelse af biodiversitet</i>	
2.1 Indledning	57
2.2 Beslutningstagere, NGO'er og regimer	59
2.2.1 Permanente Organisationer	59
2.2.2 Traktatinstitutioner /konventionsorganer	60
2.2.3 NGO'er	62
2.2.4 Regimer	63

2.3	Internationale erklæringer, strategier mv.....	63
2.3.1	Generelle deklarationer mv.....	64
2.3.2	Specifikt om natur og biodiversitet.....	66
2.3.3	Specifikt om skove.....	67
2.4	Regionale strategier.....	69
2.5	Centrale regler, principper og begreber.....	70
2.6	Generelt om internationale aftaler.....	73
2.6.1	Indgåelse, ikrafttræden mv.....	74
2.6.2	Reservationer.....	74
2.6.3	Ændringer af konventioner / protokoller.....	75
2.6.4	Forholdet mellem konventioner og forholdet til ikke-parter.....	77
2.6.5	Overholdelse af forpligtelser og løsning af konflikter.....	78
2.6.6	Konventionernes finansieringsbestemmelser.....	81
2.6.7	Uddannelse, undervisning og videnskabeligt samarbejde.....	82
2.7	Biodiversitets-konventionen.....	82
2.7.1	Område og formål.....	83
2.7.2	Forpligtelser og virkemidler.....	83
2.7.3	Administrativ struktur.....	86
2.7.4	Konventionens karakter og betydning.....	86
2.8	Andre globale natur- og kulturarvsbeskyttelseskonventioner.....	88
2.8.1	Ramsar-konventionen.....	89
2.8.1.1	Område og formål.....	89
2.8.1.2	Forpligtelser og virkemidler.....	90
2.8.1.3	Administrativ struktur.....	91
2.8.1.4	Konventionens karakter og betydning.....	91
2.8.2	Verdensarv-konventionen.....	92
2.8.2.1	Område og formål.....	92
2.8.2.2	Forpligtelser og virkemidler.....	93
2.8.2.3	Retsvirkninger.....	94
2.8.2.4	Administrativ struktur.....	94
2.8.2.5	Karakter og betydning.....	95
2.8.3	CITES (Washington-konventionen).....	95
2.8.3.1	Område og formål.....	96
2.8.3.2	Forpligtelser og virkemidler.....	96
2.8.3.3	Supplerende forpligtelser.....	98
2.8.3.4	Administrativ struktur.....	100
2.8.3.5	Konventionens karakter og betydning.....	101
2.8.4	Bonn-konventionen.....	101
2.8.4.1	Område og formål.....	102
2.8.4.2	Virkemidler og forpligtelser.....	103
2.8.4.3	Konventionens lister.....	104
2.8.4.4	Supplerende aftaler.....	104
2.8.4.5	Administrativ struktur.....	106

2.8.4.6	Karakter og betydning.....	107
2.9	Bern-konventionen.....	107
2.9.1	Område og formål	108
2.9.2	Forpligtelser og virkemidler.....	108
2.9.3	Administrativ struktur	110
2.9.4	Konventionens karakter og betydning.....	111
2.10	Konventioner vedrørende levende ressourcer i havet	112
2.10.1	Havrets-konventionen.....	112
2.10.2	Hvalfangst-konventionen.....	113
2.10.3	Havforureningskonventioner	114
2.11	Sammenfattende bemærkninger	115
Kapitel 3	.....	119
	<i>EU-regulering af natur- og arealressourcer</i>	
3.1	Indledning	119
3.2	Målsætninger og principper.....	122
3.3	EU-retsakter mv.	126
3.3.1	Hjemmelsgrundlag, retsvirkning og virkemidler.....	127
3.3.2	Fuglebeskyttelsesdirektivet	129
3.3.2.1	Fuglebeskyttelsesområder - udpegning og beskyttelse	132
3.3.2.2	Artsbeskyttelsesforanstaltninger.....	136
3.3.3	Habitatdirektivet	138
3.3.3.1	Habitatområder - udpegning og beskyttelse	139
3.3.3.2	Artsbeskyttelsesforanstaltninger.....	149
3.3.4	CITES-forordningen mv.	152
3.3.4.1	Begrænsning af import/eksport.....	152
3.3.4.2	Dokumentationskrav	153
3.3.4.3	Andre foranstaltninger	154
3.3.5	Miljøkonsekvensvurdering - VVM- og SMV-direktiverne	154
3.3.5.1	VVM-direktivet.....	156
3.3.5.1.1	VVM-pligtige projekter	158
3.3.5.1.2	Oplysninger, offentlighed mv.	162
3.3.5.1.3	Projekter vedtaget ved lov	165
3.3.5.2	SMV-direktivet.....	165
3.3.6	EU's landbrugspolitik og -lovgivning	169
3.3.6.1	Markedsdel og enkeltbetalingsordningen.....	170
3.3.6.2	Landdistriktsordningen	172
Kapitel 4	.....	175
	<i>Planlovgivning</i>	
4.1	Indledning	175

4.1.1	Lovens struktur og myndigheder.....	178
4.1.2	Tilsynskompetencer	181
4.1.3	Klagemuligheder	182
4.1.3.1	Klageberettigelse.....	183
4.1.3.2	Klagefrist og suspension af afgørelsens fuldbyrdelse	185
4.1.3.3	Realitetsprøvelse og reaktionsmuligheder.....	186
4.1.3.3.1	Retlige spørgsmål	186
4.1.3.3.2	Respekten for andre myndigheders vurdering	187
4.1.3.3.3	Klageinstansens og domstolenes reaktionsmuligheder	188
4.1.4	Kontrol og håndhævelse ved domstolene.....	190
4.2	Plansystemet	191
4.2.1	Landsplanlægning.....	194
4.2.1.1	Landsplanredegørelser.....	196
4.2.1.2	Landsplandirektiver	198
4.2.1.2.1	Generelle forskrifter	199
4.2.1.2.2	Udvidede retsvirkninger	200
4.2.1.2.3	Pålæg.....	200
4.2.1.2.4	Call-in.....	201
4.2.1.3	Vetobeføjelser, underretnings- og oplysningskrav	202
4.2.1.4	Kystplanlægning.....	204
4.2.1.5	Detailhandelsplanlægning	210
4.2.1.6	Vindmølleplanlægning	214
4.2.1.7	Planlægning i hovedstadsområdet	217
4.2.2	Regionplanlægning og regionale udviklingsplaner	218
4.2.2.1	Regionplaners retsvirkning og indhold	219
4.2.2.2	Regionale udviklingsplaner	225
4.2.3	Kommuneplanlægning.....	226
4.2.3.1	Kommuneplanens indhold	230
4.2.3.2	Kommuneplanproceduren	235
4.2.4	Lokalplanlægning.....	238
4.2.4.1	Lokalplanret og -pligt	238
4.2.4.2	Lokalplaners indhold.....	242
4.2.4.2.1	Lokalplankataloget.....	243
4.2.4.2.2	Landzonelokalplaner.....	251
4.2.4.3	Lokalplanproceduren	251
4.2.4.4	Lokalplaners retsvirkning	255
4.2.4.4.1	§ 14-forbud	256
4.2.4.4.2	Foreløbig retsvirkning – § 17.....	258
4.2.4.4.3	Retsvirkningen af en vedtaget lokalplan – § 18.....	258
4.2.4.4.4	Dispensation – § 19.....	261
4.3	VVM.....	265
4.3.1	VVM-procedurens karakter	270
4.3.1.1	Forholdet til anden planlægning	271
4.3.1.2	Forholdet til tilladelser mv.	273
4.3.2	VVM-pligt – afgrænsning af VVM-projekter.....	275
4.3.2.1	Obligatoriske projekter – bilag 1	276

4.3.2.2	Konkret væsentlighedsvurdering (screening) – bilag 2	278
4.3.2.3	Særlige forhold af betydning for VVM-pligten	283
4.3.2.4	Ændringer af projekter og revurderinger	285
4.3.3	Oplysnings- og vurderingskrav	287
4.3.3.1	Vurdering af alternativer	289
4.3.3.2	Oplysningspligt mv.	291
4.3.4	Høring og inddragelse af offentligheden	292
4.4	Zonebestemmelserne	293
4.4.1	Zoneopdeling og -myndigheder	295
4.4.1.1	Tilbageførsel mv.	296
4.4.1.2	Zonekompetencen	297
4.4.2	Landzonetilladelse – § 35	299
4.4.2.1	Plangrundlagets betydning	299
4.4.2.2	Saglige hensyn	301
4.4.2.3	Adressatens interesser	305
4.4.2.4	Vilkår	306
4.4.2.5	Udstykning	306
4.4.2.6	Bebyggelse	308
4.4.2.7	Ændret anvendelse af bygninger	310
4.4.2.8	Ændret anvendelse af areal	313
4.4.3	Undtagelser fra kravet om landzonetilladelse – § 36	314
4.4.3.1	Erhvervsmæssigt nødvendigt byggeri – § 36, stk. 1, nr. 3	316
4.4.3.2	Bygningers beliggenhed og udformning – § 36, stk. 2	320
4.4.4	Overflødiggjorte landbrugsbygninger – § 37	322
4.5	Sommerhusreglerne	324
4.5.1	Forbud mod helårsbeboelse – § 40, stk. 1	326
4.5.2	Ret til helårsbeboelse – § 40, stk. 2 og § 41	327
4.5.3	Ulovlig helårsbeboelse	328
4.6	Servitutter	330
4.7	Ekspropriation og overtagelse mv.	332
Kapitel 5	.....	337
<i>Naturbeskyttelseslovgivning</i>		
5.1	Indledning	337
5.2	Naturbeskyttelsesloven	342
5.2.1	Lovens struktur og myndigheder	343
5.2.1.1	Miljøministeriet – Skov- og Naturstyrelsen og miljøcentre	345
5.2.1.2	Regionale og lokale myndigheder	346
5.2.1.3	Tilsyn	348
5.2.1.4	Klagemulighed	351
5.2.1.4.1	Klageberettigelse	353
5.2.1.4.2	Klagefrist og udsættelse af afgørelsens fuldbyrdelse	354

5.2.1.4.3	Realitetsprøvelse og reaktionsmuligheder.....	355
5.2.1.5	Kontrol og håndhævelse ved domstolene	355
5.2.2	Generelle beskyttelsesbestemmelser.....	358
5.2.2.1	Naturtyper – § 3	361
5.2.2.1.1	Beskyttede naturtyper	363
5.2.2.1.2	Registrering	366
5.2.2.1.3	Dispensation	368
5.2.2.2	Klitter – §§ 8-11	371
5.2.2.2.1	Klitfredede arealer	372
5.2.2.2.2	Aktiviteter	373
5.2.2.2.3	Dispensation	374
5.2.2.3	Strandbeskyttelseslinjen – § 15	375
5.2.2.3.1	Beskyttede strandarealer.....	376
5.2.2.3.2	Aktiviteter	377
5.2.2.3.3	Dispensation	379
5.2.2.4	Sø- og åbeskyttelseslinjen – § 16.....	381
5.2.2.4.1	Aktiviteter	382
5.2.2.4.2	Dispensation	383
5.2.2.5	Skovbyggelinjen – § 17	384
5.2.2.5.1	Bebyggelse mv.....	386
5.2.2.5.2	Dispensation	386
5.2.3	Offentlige anlæg og friluftsreklamer i det åbne land.....	387
5.2.3.1	Offentlige anlæg.....	388
5.2.3.2	Friluftsreklamer.....	389
5.2.3.2.1	Det åbne land.....	390
5.2.3.2.2	Forbuddets udstrækning	391
5.2.4	Offentlighedens adgang.....	392
5.2.4.1	Forholdet til mark-og vejfredsloven o.a. lovgivning	394
5.2.4.2	Fælles begreber og regler	395
5.2.4.3	Strande og klitfredede arealer	397
5.2.4.4	Skove.....	399
5.2.4.5	Udyrkede arealer samt veje og stier i det åbne land	401
5.2.4.6	Vandløb, søer mv. – færdsel, sejlsad og fiskeri.....	404
5.2.5	Fredning.....	405
5.2.5.1	Fredningssagers rejsning, behandling og retsvirkning.....	408
5.2.5.1.1	Fredningssagers rejsning	408
5.2.5.1.2	Sagsbehandlingen.....	409
5.2.5.1.3	Retsvirkninger af fredningsforslag.....	411
5.2.5.1.4	Foreløbige forbud	412
5.2.5.2	Fredningsbestemmelser og dispensationsmuligheder	412
5.2.5.2.1	Fredningens intensitet og bonusvirkning mv.	413
5.2.5.2.2	Dispensation, ophævelse mv.....	414
5.2.5.3	Fredningserstatning	418
5.2.5.4	Særligt om fredninger på søterritoriet mv.....	420
5.2.6	Naturforvaltning mv.....	421
5.2.6.1	Naturpleje	422
5.2.6.2	Naturforvaltning.....	423
5.2.6.2.1	Valget mellem virkemidler	424

5.2.6.2.2	Involverede myndigheder og projektoffentlighed.....	425
5.2.6.2.3	Finansiering.....	426
5.2.6.2.4	Naturovervågning mv.....	427
5.2.7	Artsbeskyttelse.....	428
5.2.7.1	Artsfredning.....	431
5.2.7.2	Udsætningsstilladelse.....	431
5.2.7.3	Handelskontrol.....	433
5.3	Jagtloven.....	434
5.3.1	Lovens struktur og myndigheder.....	436
5.3.2	Jagttid og andre vildtforvaltningsbestemmelser.....	437
5.3.3	Jagtret og dens udøvelse.....	439
5.3.4	Vildtreservater.....	440
5.4	Internationale naturbeskyttelsesområder - Natura 2000.....	441
5.4.1	Bekendtgørelse om internationale naturbeskyttelsesområder.....	444
5.4.1.1	Udpegning mv.....	445
5.4.1.2	Fysisk planlægning og enkeltsagsadministration.....	447
5.4.1.3	Konsekvensvurdering og betingelser for tilladelse.....	451
5.4.2	Natura 2000-planer.....	454
5.4.3	Aftale- og indgrebsbeføjelser samt anmeldeordning.....	457
5.4.3.1	Aftaler om drift eller andre foranstaltninger.....	457
5.4.3.2	Påbud om drift eller andre foranstaltninger.....	458
5.4.3.3	Anmeldeordning.....	459
5.4.3.4	Erstatning.....	461
Kapitel 6	.....	463
	<i>Beskyttelse af kulturmiljøet</i>	
6.1	Indledning.....	463
6.2	Den generelle beskyttelse af kulturmiljøinteresserne.....	466
6.2.1	Den sammenfattende fysiske planlægning.....	470
6.2.2	Naturfredninger.....	472
6.2.3	Enkeltsagsadministrationen.....	473
6.2.3.1	Museumslovens høringsregler.....	473
6.2.3.2	Afgørelser efter planlovens regler.....	474
6.2.3.3	Afgørelser efter naturbeskyttelseslovens regler.....	475
6.2.3.4	Afgørelser efter skovlovens regler.....	476
6.2.4	Servitutmæssig sikring af kulturmiljøinteresser.....	476
6.3	Beskyttelse af bygningskulturen.....	477
6.3.1	Bygningsfredning.....	479
6.3.1.1	Grundlaget for rejsning af sag om bygningsfredning.....	479
6.3.1.2	Hvilke bygninger og bygningsdele kan fredes?.....	481
6.3.1.3	Bygningsfredningsprocessen.....	483
6.3.1.4	Retsvirkninger af bygningsfredning.....	486
6.3.1.5	Ændringer i og nedrivning af fredede bygninger.....	487

6.3.1.6	Brandskade og anden væsentlig skade.....	489
6.3.1.7	Opdeling i ejerlejligheder.....	490
6.3.1.8	Bevaringsdeklarationer	490
6.3.1.9	Ekspropriation og overtagelse mv.	491
6.3.1.10	Økonomisk begunstigelse af fredede bygninger.....	493
6.3.1.11	Ændring af fredning	495
6.3.1.12	Ophævelse af fredning.....	496
6.3.1.13	Tilsyn og straf	499
6.3.1.14	Klagemuligheder	500
6.3.2	Kirker og kirkeomgivelser	501
6.3.2.1	Vedligeholdelse, istandsættelse mv. af kirkebygninger	502
6.3.2.2	Vedligeholdelse, istandsættelse mv. af kirkegårde	503
6.3.2.3	Gravminder.....	503
6.3.2.4	Tilsynet med kirker og kirkegårde mv.....	504
6.3.2.5	Exner-fredning af kirkeomgivelser	504
6.3.2.6	Kirkebyggelinjen.....	505
6.3.3	Bevaringsværdige bygninger og bymiljøer.....	506
6.3.3.1	Bevaringsværdige bygninger udpeget i kommuneplanen.....	509
6.3.3.2	Bevaringsværdige bygninger sikret i lokalplan	511
6.3.3.3	Økonomisk støtte til bevaringsværdige bygninger	516
6.4	Fortidsmindebeskyttelsen	517
6.4.1	De jordfaste fortidsminder	518
6.4.1.1	Bilag 1 og bilag 2 fortidsminder	518
6.4.1.2	Dispensationskompetence.....	519
6.4.1.3	Registrering og tinglysning.....	519
6.4.1.4	Pleje og tilsyn med fortidsminder	520
6.4.1.5	Klagemuligheder.....	521
6.4.1.6	Straf	522
6.4.2	Fortidsmindebeskyttelseslinjen og beskyttelsesbræmmen	522
6.4.3	De jorddækkede fortidsminder.....	525
6.4.3.1	Beslutningsprocessen.....	526
6.4.3.2	Standningspåbud og erstatning	527
6.4.3.3	Undersøgelsesudgifterne.....	527
6.4.4	Fortidsminder i havet	529
6.4.4.1	Krav om forundersøgelse	530
6.4.4.2	Registreringer og anmeldelser.....	531
6.4.4.3	Dispensationer og standningspåbud	531
6.4.5	Fortidsminder på den dybe havbund.....	532
6.5	Beskyttelse af sten- og jorddiger	532
6.5.1	Diger omfattet af beskyttelsesordningen	532
6.5.2	Dispensation.....	534
6.5.3	Tilsyn, overtrædelse og straf	535

Kapitel 7	537
<i>Bebyggelse og matrikulære forandringer mv.</i>	
7.1 Overvågning og ejendomsregistrering mv.	537
7.1.1 Digital forvaltning og ejendomsregistrering	538
7.1.1.1 Digitaliseret sagsbehandling mv.	538
7.1.1.2 Digital signatur	539
7.1.1.3 Den Offentlige InformationsService	539
7.1.1.4 Koordineret ejendomsregistrering mv.	540
7.1.2 Bygnings- og Boligregisteret (BBR)	541
7.1.3 Matrikelregisteret	543
7.1.4 Tinglysning	545
7.2 Byggeloven	547
7.2.1 Myndigheder og kontrolinstanser	550
7.2.1.1 Erhvervs- og Byggestyrelsen	550
7.2.1.2 Statens Byggeforskningsinstitut	551
7.2.1.3 Dansk Standard og ETA-Danmark A/S	551
7.2.1.4 DANAK	552
7.2.1.5 Kommunalbestyrelsen	552
7.2.1.6 Rekurs	553
7.2.1.7 Det kommunale tilsyn	556
7.2.1.8 Folketingets Ombudsmand	557
7.2.1.9 Kontrol og håndhævelse ved domstolene	557
7.2.2 Lovens anvendelse og begreber	560
7.2.2.1 Bebyggelse	561
7.2.2.2 Væsentlig ombygning	564
7.2.2.3 Væsentlig benyttelsesændring	565
7.2.2.4 Nedrivning	566
7.2.2.5 Lokalplanen afgørende ift. bebyggelsesregulerende bestemmelser ..	566
7.2.3 Generelle bebyggelsesregulerende bestemmelser	568
7.2.3.1 Grundstørrelse, bebyggelsesprocent, højde og mindstefstand	568
7.2.3.2 Antal bygninger og mulighed for udstykning	571
7.2.3.3 Krav vedrørende friarealer, skiltning, hegn mv.	572
7.2.3.4 Vedligeholdelse mv.	573
7.2.4 Terræn- og naboforhold mv.	574
7.2.4.1 Varetagelse af nabohensyn	574
7.2.4.2 Naboens bidrag til sikring af egen ejendom	575
7.2.4.3 Midlertidig rådighed over nabogrund	575
7.2.5 Bygningens materialer, installationer mv.	576
7.2.5.1 Krav begrundet i arbejds- og forureningsforhold	577
7.2.5.2 Krav til installationer mv.	577
7.2.5.3 Brandværnsforanstaltninger	578
7.2.5.4 Energimæssig ydeevne	579
7.2.5.5 Handicaptilgængelighed	579
7.2.6 Overvågning af anden lovgivning som led i byggesagsbehandling	580
7.2.6.1 Planforhold og zonestatus	582
7.2.6.2 Natur og- kulturbeskyttelse samt fredskovspligt	583

7.2.6.3	Vejforhold	584
7.2.6.4	Forureningsforhold (støj, lugt, jord og vand)	585
7.2.6.5	Bygningsfredning, byfornyelse og boligregulering	588
7.2.6.6	Varmeforsyning og tilslutningspligt	590
7.2.6.7	Energimæssig ydeevne og energimærkning	591
7.2.6.8	Beredskab og arbejdsmiljø	592
7.2.6.9	Master til telekommunikation	593
7.2.6.10	Stormflodserstatning	595
7.2.7	Pligt til at ansøge, anmelde mv.	595
7.2.7.1	Ikke pligt til ansøgning eller anmeldelse	596
7.2.7.2	Form- og oplysningskrav til ansøgninger	596
7.2.7.3	Krav om anmeldelse	597
7.2.8	Sagsbehandling	598
7.2.8.1	Forhåndsdialog som led i sagsbehandling	599
7.2.8.2	Nabohøring mv. som led i sagsbehandling	599
7.2.8.3	Gebyr for sagsbehandling	600
7.2.9	Byggetilladelse mv.	600
7.2.9.1	Dispensation fra alm. bygningsregulerende bestemmelser	601
7.2.9.2	Deltilladelser og tidsbegrænsede tilladelser	602
7.2.9.3	Vilkår	603
7.2.9.4	Afgørelses mv. gyldighedsperiode	606
7.2.9.5	Færdigmelding og ibrugtagning	606
7.2.10	Ansvar og tilsynsbeføjelser	607
7.2.10.1	De ansvarlige og deres lovliggørelsespligt	607
7.2.10.2	Tilsynspligt	608
7.2.10.3	Standsningspåbud	608
7.2.10.4	Konstitutive påbud	609
7.2.10.5	Tvangsbøder og selvhjælpshandlinger	610
7.3	Udstykningsloven	611
7.3.1	Matrikelvæsenets organisation	614
7.3.1.1	Miljøministeren	614
7.3.1.2	Kort- og Matrikelstyrelsen	614
7.3.1.3	Københavns og Frederiksberg Kommuner	615
7.3.1.4	Praktiserende landinspektører	616
7.3.1.5	Landinspektørnævnet	619
7.3.1.6	Rekurs vedr. matrikulære foranstaltninger	619
7.3.1.7	Ombudsmandskontrol	619
7.3.1.8	Domstolsprøvelse	620
7.3.2	Lovens begreber	621
7.3.3	Udstykningskravet	623
7.3.4	Udstykningsforbud, -dispensation og -tilladelse	624
7.3.5	Udstykningskontrollen	625
7.3.5.1	Landinspektørerklæring mv.	626
7.3.5.2	Vejforhold	627
7.3.5.3	Plan- og byggeforhold	627
7.3.5.4	Landbrugsforhold mv.	628
7.3.5.5	Natur- og kulturbeskyttelse	629

7.3.5.6	Fredskovspligt	630
7.3.5.7	Miljøbeskyttelse og jordforurening	630
7.3.6	Registrering af matrikulære foranstaltninger	631
7.3.6.1	Aftaler om foranstaltninger	632
7.3.6.2	Ekspropriations- og jordfordelingsager	633
7.3.6.3	Naturlig tilvækst, vandløbsregulering mv.	633
7.3.7	Afsætning af ejendomsgrænser	634
7.3.7.1	Skelforretning	634
7.3.7.2	Registrering	634
7.3.8	Afgift og gebyr for sagsbehandling	635
Kapitel 8	.....	637
	<i>Skov- og landbrugslovgivning</i>	
8.1	Indledning	637
8.2	Skovloven	638
8.2.1	Lovens struktur og myndigheder	641
8.2.2	Tilsyn og håndhævelse	644
8.2.3	Klagemuligheder	645
8.2.4	Fredskovspligt	646
8.2.4.1	Ophævelse af fredskovspligt	649
8.2.4.2	Bygninger, anlæg, udstykning mv.	651
8.2.4.3	Vilkår, herunder om erstatningsskov mv.	655
8.2.5	Krav til skovdriften	656
8.2.6	Beskyttelse af naturtyper og levesteder for arter mv.	658
8.2.7	Økonomiske og standardbaserede virkemidler	659
8.2.7.1	Bæredygtig skovdrift	661
8.2.7.2	Skovrejsning	661
8.2.7.3	Produktudvikling, rådgivning mv.	663
8.3	Landbrugsloven	663
8.3.1	Lovens struktur og myndigheder	664
8.3.1.1	Myndigheder	665
8.3.1.2	Tilsyn	666
8.3.1.3	Klagemuligheder	667
8.3.2	Landbrugspligt mv.	668
8.3.3	Forsvarlig drift og dyrkningspligt	670
8.3.4	Ejendoms- og bedriftsstruktur	671
8.3.4.1	Personers erhvervelse mv.	671
8.3.4.2	Offentlige myndigheders, fondes og vandværkers erhvervelse	672
8.4	Landbrugsjordsloven	673
8.4.1	Lovens struktur og myndigheder	674
8.4.2	Jordressourcens anvendelse til dyrkning og natur	675
8.4.3	Skovtilplantning og anden varetagelse af landskabelige hensyn	676
8.4.4	Uønskede plantearter mv	677

8.5	Jordfordelingsloven	678
8.5.1	Myndigheder mv	679
8.5.2	Jordfordeling	681
8.5.3	Jordkøb	683
8.6	Landdistriktsstøtteleven	684
8.6.1	Lovens struktur og myndigheder	685
8.6.2	Tilsyn og gennemtvungelse	686
8.6.3	Klagemuligheder	687
8.6.4	Økologisk jordbrugsproduktion og miljøbetings tilskud	687
8.6.5	Miljøvenlige jordbrugsforanstaltninger (MVJ)	688
8.6.5.1	Tilskudsberettigede foranstaltninger	690
8.6.6	Læhegn	691
Kapitel 9	.....	695
	<i>Planlægning og etablering af vejanlæg</i>	
9.1	Indledning	695
9.1.1	Den EU-retlige ramme	695
9.1.2	Den nationale ramme	698
9.2	Anlægslovgivning mv	701
9.3	Vejplaner, vejadministration og byggelinjer	703
9.3.1	Beslutninger om vejanlæg og optagelse i vejplaner	704
9.3.1.1	Kompetencer til at træffe afgørelse om nye vejanlæg	704
9.3.1.2	VVM-vurdering af nye vejanlæg	705
9.3.1.3	De fysiske planers betydning for vejplanlægningen	707
9.3.1.4	Formelle regler mv. for vedtagelsen af vejplaner	708
9.3.2	Byggelinjer	709
9.3.3	Ekspropriation	710
9.3.4	Vejadministration	711
9.3.5	Etablering af miljøzoner	712
Forkortelser	.....	715
Litteraturfortegnelse	.....	719
KOM-dokumenter, betænkninger, handlingsplaner mv.	.....	733
Regeloversigt	.....	745
	Lovgivning mv	745
	Internationalt	745
	Konventioner	745
	Forordninger	748
	Direktiver	749
	Afgørelser, beslutninger, henstillinger mv	751

National lovgivning	752
Domme og afgørelser	769
Domme	769
EF-domstolen	769
Trykte domme – danske	770
Utrykte domme	772
Afgørelser	773
Ombudsmandsafgørelser	773
Administrative afgørelser	773
Stikordsregister	785

This page intentionally left blank

KAPITEL 1

Benyttelse og beskyttelse

Ellen Margrethe Basse og Helle Tegner Anker

1.1 Bogens emner

Dette bind behandler den del af miljøretten, der vedrører arealanvendelseslovgivning og natur- og kulturbeskyttelseslovgivning i bred forstand. Lovgivningen er fastlagt på internationalt, EU- og nationalt niveau. De retlige principper, kriterier mv., der er fastlagt internationalt og af EU's institutioner, skal indgå i den nationale natur-, kultur- og arealadministration.

Arealanvendelses-, natur- og kulturbeskyttelseslovgivningen er begrundet i behov for at forebygge og begrænse mulige skadevirkninger, der kan være en konsekvens af erhvervmæssig, bygningsmæssig, rekreativ og anden benyttelse af arealer, natur mv. De naturgivne præmisser kan tillige i sig selv danne grundlag for lovgivningens beskyttelse af fx landskaber eller områder med særlige geologiske interesser.

Der er ikke nogen klar sondring mellem arealanvendelseslovgivning og natur-/kulturbeskyttelseslovgivning, bl.a. fordi lovene forudsættes at indgå i et samspil, der baseres på en afvejning af benyttelses- og beskyttelsesinteresser. Til benyttelses- og beskyttelsesinteresserne knytter sig forskellige forudsætninger om varetagelse af miljø-, etiske, kulturhistoriske, videnskabelige, sociale og økonomiske interesser.¹ Forarmelsen af den biologiske mangfoldighed, navnlig i form af udslættelse af dyre- og plantearter og af hele økosy-

---

1. Backer, 1986:35f.

stemer, har gennem de senere år givet anledning til nye beskyttelsestiltag under overskriften “biodiversitetsbeskyttelse”. Kulturbestemte forandringer og værdier begrundes også en bredere og mere omfattende beskyttelse end tidligere.

1.1.1 Nationale reguleringstraditioner

Den nationale arealanvendelses- og naturbeskyttelseslovgivning består fortrinsvis af rammelove med vage materielle regler, der ikke præcist angiver, hvad man må og ikke må. Lovgivningen sigter mod at fastlægge målsætninger og restriktioner for arealanvendelse og mod at fremme bestemte former for adfærd. De primære reguleringsobjekter og -formål er forskellige. Der kan således sondres mellem den arealanvendelseslovgivning, der primært sigter mod at regulere arealanvendelsen generelt eller mere specifikt for bestemte anlæg eller erhvervsformer (aktivitetsperspektiv), hhv. natur- / kulturbeskyttelseslovgivning, der primært sigter mod at beskytte bestemte natur- eller kulturværdier, uanset hvilke aktiviteter der måtte påvirke værdierne (miljøkvalitets- eller ressourcelperspektiv). Generel regulering af forskellige benyttelsesformer kan bl.a. findes i landbrugs- eller skovlovgivningen, hvor sådanne aktiviteter gøres til genstand for regulering ud fra erhvervs- eller samfundspolitiske hensyn, herunder naturbeskyttelseshensyn.

De fleste love indeholder formålsbestemmelser (herunder med angivelse af miljøprincipper). Der er tale om regler vedr. myndighedskompetencer og -beføjelser. Nogle kompetencer er baseret på retlige kriterier og skønsudøvelse, andre er regelbundne. Et væsentligt element i lovintentionerne er at sikre, at skønsprægede beslutninger er i trit med den generelle opfattelse af forskellige samfundsværdier, og at offentligheden får indsigt i og eventuelt mulighed for at deltage i beslutningsprocessen, både forudgående og efterfølgende. Lovene indeholder endvidere klageordninger. Der anvendes generelle regler, planer, konkrete afgørelser, støtteordninger og aftalekonstruktioner som virkemidler i lovene. Der er typisk bemyndigelser for ministeren til at fastsætte mere detaljerede regler med udgangspunkt i de angivne retlige kriterier.

Til *arealanvendelseslovgivningen* henregnes bl.a. planloven, byggeloven, udstykningsloven, landbrugsloven, skovloven, vejloven og privatvejloven. De nævnte love bidrager typisk til at regulere grundejernes og offentlige myndigheders muligheder for at udnytte arealer bl.a. til bygninger, anlæg og produktion. Skovloven har imidlertid i stigende omfang fået karakter af naturbeskyttelseslovgivning, der sigter mod at beskytte det særlige natur- og landskabelement, som skovene udgør. *Natur- og kulturbeskyttelseslovgivningen* omfatter bl.a. naturbeskyttelsesloven, jagtloven, bygningsfredningsloven, museumsloven og folkekirkebygningsloven. Lovgivningen fastlægger nogle rådighedsbegrænsninger og hjemler bevarende foranstaltninger for herved